

Gevolgen oppompen leidingwater

Tekst: Jan van Liere

Foto's: Twan Wiermans en LTO Noord

Het overgrote deel van het leidingwater in Nederland is gewonnen uit het grondwater. Op honderden plaatsen pompen waterleidingbedrijven water op met als

gevolg een daling van het grondwaterpeil.

Als de gewassen van boeren en tuinders daar schade van ondervinden, kan een beroep worden gedaan op

schaderegelingen. In de praktijk hebben agrariërs veel twijfels over de hoogte van de schadevergoeding. LTO liet er onderzoek naar doen.

Meer schade waterwinning dan gedacht

Boeren en tuinders ondervinden substantieel meer gewasschade van grondwateronttrekking door waterleidingbedrijven dan tot nu toe wordt vastgesteld en uitgerekend. Dat stelt Kees van den Akker, oud-hoogleraar Hydrologie aan de Technische Universiteit Delft.

ACHTERGROND

Op verzoek van LTO Nederland deed Van den Akker onderzoek naar de effecten van grondwaterwinning. Hij berekende voor zandgronden in vrijafwaterende gebieden de verlaging van de grondwaterstand die het gevolg is van de activiteiten van drinkwaterbedrijven.

Twee aspecten dragen bij aan de conclusie dat tot nu toe wordt uitgegaan van te lage schadebedragen. De directe verlaging van de grondwaterstand is groter dan waar de drinkwaterbedrijven van uitgaan, maar ook het gebied dat wordt beïnvloed door de grondwateronttrekking is aanmerkelijk groter.

Waar een straal van 4 kilometer om de waterwinning nu de norm is, wijst de studie uit dat het om 7 kilometer gaat. Beide aspecten samen leiden tot een vier tot vijf keer grotere opbrengstschade.

Voor de tientallen waterwingebieden waarop de uitkomsten van toepassing zijn, gaat het om substantiële schadebedragen. 'Ik heb

Op verzoek van LTO Nederland deed oud-hoogleraar Hydrologie Kees van den Akker onderzoek naar de effecten van grondwaterwinning.

het zo voorzichtig mogelijk uitgerekend. Maar ook dan zijn de consequenties groot, zeker als je het met terugwerkende kracht gaat vergoeden', aldus Van den Akker.

Hij stelt dat het ten minste gaat om tientallen miljoenen euro's waar de betreffende boeren en tuinders

recht op hebben. 'Dat moet op een nette manier worden vergoed.'

Zijn berekening is toepasbaar op zandgronden waar permanent grondwater wordt gewonnen in vrijafwaterende gebieden. Het gaat om meer dan een miljoen hectare, met name in Zuid- en Oost-Nederland, goed voor twee derde van het landbouwareaal in Nederland.

ACHTERGRONDVERLAGING

De rekenmethode van de landelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) gaat er bij vaststelling van de verlaging van het grondwaterpeil van uit dat ook al verlagingen door andere maatregelen hebben plaatsgevonden. Dat

gaat onder meer om ruilverkavelingen, cultuurtechnische ingrepen, klimaatverandering en beregening. Die achtergrondverlaging wordt door ACSG eerst in mindering gebracht op de verlaging als gevolg van de grondwaterwinning zelf.

Volgens Van den Akker is deze werkwijze niet correct en benadeelt ze boeren. Hij stelt dat de verdampingsreductie als gevolg van grondwaterwinning vier tot vijf keer hoger is dan de 2 procent waar de waterleidingbedrijven van uitgaan.

De oud-hoogleraar kritiseert de houding van de waterbedrijven die niet openstaan voor nieuwe argumenten. Hun gezamenlijke onderzoeksinstituut KWR houdt volgens

hem steeds de boot af. 'Het gevolg is dat ze de individuele boer met het probleem opzadelen.'

Van den Akker wijst op wat er in Groningen gebeurde rond de aardbevingschade. 'Daar werd tot acht jaar geleden het causaal verband met de gaswinning keihard ontkend. Dit is een vergelijkbaar fenomeen.'

Het geld kan het probleem niet zijn, meent hij. 'Waterleidingbedrijven ontvangen ongeveer 1,50 euro per kuub geleverd water. Een goede schadevergoeding aan boeren kost 5 tot 10 cent per kuub en dat kan ook nog eens worden doorberekend aan de klanten. Waar hebben we dan met elkaar over.'

Lagere verdamping kost boeren en tuinders opbrengst

Jaarlijks wordt in Nederland 1 miljard kuub aan grondwater onttrokken voor drinkwater en industrie. Dat gebeurt door middel van honderden winplaatsen. Slechts bij een beperkt aantal daarvan is sprake van een schaderegeling.

Wanneer grondwater wordt onttrokken, heeft dat tot gevolg dat in het zandpak-

ket de grondwaterstijghoogte daalt, de afstroming naar beken en sloten vermindert en de grondwaterstand in het afdekkende pakket lager wordt.

Voor de land- en tuinbouw is het belangrijkste effect dat een lagere verdamping optreedt bij de gewassen. Dat leidt tot opbrengstreductie.

'Schade voor onze leden mogen we niet zomaar accepteren'

Hydroloog Kees van den Akker heeft op verzoek van LTO Nederland de effecten van grondwaterwinning onderzocht. Het gebeurt niet elke dag dat LTO opdracht geeft voor een dergelijk diepgravend onderzoek. Jakob Bartelds, LTO-portefeuillehouder Omgeving, legt uit wat er aan de hand is.

INTERVIEW

Wat was voor LTO de aanleiding om dit onderzoek te laten verrichten?

'Veel boeren hebben het vermoeden dat de schade die ze ondervinden van waterwinning groter is dan waar nu volgens de normen van de waterleidingbedrijven wordt uitgegaan. Soms gaat het om een gedach-

te, soms gaat het ook om een duidelijke waarneming.

'Om wat met die signalen te kunnen doen, mogen we niet alleen maar op gevoelens afgaan. We hebben daarom besloten om te zorgen voor een goede onderbouwing. Dan heb je echt wat in handen.'

Hoe reageren de waterleidingbedrijven op de bevindingen?

'Het rapport is eind vorig jaar door LTO naar ze toegestuurd, maar we hebben nog steeds geen reactie ontvangen. De waterleidingbedrijven zitten blijkbaar niet op zo'n rapport te wachten. Ik vermoed zelfs dat ze het maar liever in de la stoppen.'

En laat LTO het daarbij?

'Nee, wij vinden dat ze hier niet

omheen kunnen. Zo nodig zullen we ze benaderen om hierover in gesprek te gaan. We willen een reactie hebben.'

Kunnen de kosten van een hogere vergoeding het struikelblok zijn?

'Afgezet tegen de overige kosten van de drinkwatervoorziening gaat het om drie keer niks. Ze zullen de

agrarische sector in de toekomst ook nodig hebben. Bovendien werken de waterleidingbedrijven steeds commerciëler. Volgens mij genoeg redenen om hier serieus werk van te maken.'

Als dat niets oplevert, is dan een gang naar de rechter een optie?

'Ik sluit rechtsgang niet uit. Je moet

daar wel een passend moment voor hebben.

'Dat kan op een moment dat ergens nieuwe afspraken gemaakt moeten worden of dat bestaande afspraken verlengd moeten worden. Dan is er een mogelijkheid om die ter toetsing aan de rechter voor te leggen. Daarmee heb je een precedent dat een bredere werking kan krijgen.'

Bent u tevreden over het onderzoek?

'Ja, wij zijn blij met dit goed onderbouwde rapport. Want als onze leden schade wordt aangedaan, dan mogen we dat niet zomaar accepteren.

'Nu moeten we er voor zorgen dat de andere partijen dit ook gaan erkennen en dat ze staan voor de schade die ze veroorzaken.'

Jakob Bartelds, LTO-portefeuillehouder Omgeving

Het rapport is eind vorig jaar naar de waterleidingbedrijven gestuurd, maar we hebben nog steeds geen reactie.